

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

3. De eadem ex D. August. & D. Thoma Aquinate:

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

C A P V T III.

*De eadem delectatione ex D. Augustino, & D. Thoma
Aquinate.*

Svtiliter (vt assollet) quodam loco differens D. Thomas Aquinas, asserit, ^{I. 2. q. 34. art. 4.} Sex delectatione singulas actiones, imò ipsum etiam hominem esse iudicandum bonum vel malum, ideoque eam ait esse *mensuram, vel regulam, secundum quam*, vt eius ipsissima verba referam, *iudicetur bonum vel malum in moralibus.* Cuius sententiæ hanc rationem profert, quòd voluntas, & omnis actio voluntaria, præcipuè ex fine, bona vel mala dignoscitur; id autem est finis, aut certè pro fine habetur, in quo voluntas quiescit; ibi enim finitur contentio, & quasi ad optatam metam peruentum sit, à labore cessatur. Atqui vbi quasi in re quæsitæ & obtenta quiescit, ibi delectatio percipitur, est igitur delectatio instar propositi finis, ex qua præcipuè malum bonumque iudicatur; & is malus habeatur, qui malo; bonus, qui bono delectatur; delectatur, inquam, voluntate, mente, desiderio, non autem corpore, soloque in sensu inuoluntario illapsu.

Ex quibus id etiam conficitur, vt, quoniam ex mensura magnitudo æstimatur, inde quoque virtutis aut vitiositatis modum coniectura qua fas est consequamur, & ille vitiosissimus habeatur, qui prauis delectationibus plurimum irretitur; is contra, virtute perfectus, cuius in mente virtutis delectatio radices egit altissimas. Quam in rem egregium admodum, multisque sententiis utilissimis, & gratis acuminibus perspersum D. Augustini locum eius verbis referam: sit licet longior, erunt tamen sancti Patris verba, meis omnibus longè gratiora, speroque non grauare lecturos, quod cum iucunditate descripsi. Sic autem loquitur:

Amanda est iustitia, & in hac iustitia amanda, gradus sunt proficientium. ^{De verbis Apost. Ier. 17.} Prius est, vt amor iustitiæ non præponantur omnia quæ delectant. ipse est primus gradus. Quid est quod dixi? vt inter omnia quæ delectant, plus te delectet ipsa iustitia: non vt alia non delectent, sed plus ipsa delectet. Delectant enim quædam naturaliter infirmitatem nostram, vt cibus & potus delectant esurientes atque sitientes, vt nos delectat hæc lux quæ de celo funditur sole exorto, vel quæ sideribus & luna fulget, vel quæ in terra accenditur luminibus consolantibus tenebras oculorum: delectat canora vox, & suauissima cantilena; delectat odor bonus; delectant etiam tactum nostrum quæcunq; pertinent ad carnis

H h h h 3

nis

nis aliquam voluptatem, & hæc omnia quæ nos delectant in sensibus corporis, aliqua licita sunt. Delectant enim, vt dixi, oculos & spectacula ista magna naturæ, sed delectant etiam oculos spectacula theatrorum; hæc illicita, illa licita: psalmus sacer suauiter cantatus delectat auditum; sed delectant auditum etiam cantica histrionum; hoc illicite, illud licite: delectant olfactum flores & aromata, & hæc Dei creatura; delectant olfactum etiam tura in aris dæmoniorum; hoc illicite, illud licite: delectat gustum cibus non prohibitus, delectant etiam gustum epulæ sacrilegorum sacrificiorum; hoc illicite, illud licite: delectant conjugales amplexus, delectant etiam meretricum; hoc illicite, illud licite. Videtis ergo carissimi, etiam in istis corporis sensibus licitas esse & illicitas delectationes. Iustitia sic delectet, vt vincat etiam licitas delectationes: & ei delectationi qua licite delectaris, præpone iustitiam.

Constituamus ante oculos propter hoc quod dixi, exemplum certaminis. Interrogo vtrum ames iustitiam? respondebis, amo: quod non responderes veraciter, nisi te aliqua eius delectaret: non enim amatur, nisi quod delectat. Delectare in Domino, Scriptura dicit: Dominus autem iustitia est: non enim tibi fingere debes Deum quasi idolū, inuisibilibus similis est Deus, & ea in nobis sunt meliora, quæ sunt inuisibilia; melior est fides, quam caro; melior est fides, quam aurum; & melior est fides, quam argentum, quam pecunia, quam prædia, quam familia, quam diuitiæ; & ista omnia videntur, fides non videtur. Cui ergo similiorem putabimus Deum, visibilibus, an inuisibilibus? pretiosis, an vilibus: de vilioribus loquar. Habes duos seruos; vnum deformem corpore, alium pulcherrimum, sed illum deformem fidelem, alterum infidelem. Dic mihi quem plus diligas? & video te amare inuisibilia. quid ergo? quando plus amas seruum fidelem licet corpore deformem, quam pulcrum infidelem, errasti, & fæda pulcris præposuisti? vtrique non, sed pulciora fædis præposuisti. Contempsisti enim oculos carnis, & erexisti oculos cordis: interrogasti oculos carnis, & quid tibi renunciauerunt? Ille pulcher est, ille fædus; repulisti eos, eorum testimonium reprobasti. erexisti oculos cordis in seruum fidelem, & non in seruum pulcrum; istum inuenisti fædum carne, illum pulcrum: sed pronunciaisti & dixisti, Quid fide pulcrius? quid infidelitate deformius? ergo præ omnibus voluptatibus, hoc est delectationibus etiam licitis, amanda est iustitia. Si enim habes sensus interiores, omnes illi interiores sensus delectantur delectatione iustitiæ. Si habes oculos interiores, vide iustitiæ lumen; quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. De illo lumine dicit psalmus, Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte. Item, si habes aures interiores, audi iustitiam. tales aures quærebat qui dicebat, Qui habet aures audiendi audiat. Si habes olfactum interiūs, audi Apostolum, Christi bonus odor sumus Deo in omni loco. Si habes gustum interiūs, audi, Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus. Si habes tactum interiūs, audi quid sponsa can-

Psalm. 12.

Luc. 8.

2. Cor. 2.

Psalm. 33.

ter de sponso, Sinistra eius sub capite meo, & dextra eius amplexabitur me. Ex-
emplum ergo, vt dicere cœperam, huius certaminis proponamus. Videamus,
fratres mei, quisnam sit, interroget, & respondeat quod dicturus sum, vtrum sic
delecterur iustitia, vt eam ceteris, ad hos sensus corporis pertinentibus, dele-
ctationibus anteponat? Ecce, delectat te aurum tuum, oculos tuos delectat,
metallum est pulcrum, fulgentissimum, delectat, pulcrum est, non nego: nam
si pulcrum negauero, Creatori iniuriam facio. Venit ergo tentator, & dicit tibi;
Tollo tibi aurum, nisi dixeris pro me falsum testimonium; si autem dixeris, ad-
do tibi. Decertant in te duæ delectationes; modò interrogo te quid præponas,
quid te plus delectet, aurum an veritas, aurum an verum testimonium: an hoc
lucet, & illud non lucet: fides quæritur in vero testimonio. aurum lucet; fides
non lucet: erubescere habeo oculos: quod amabas in seruo tuo, redde Domino
tuo: iam dudum enim, cùm interrogarem de duobus seruis tuis, vno deformi
fidei, alio pulcro infidei, quem magis diligeres; respondebas mihi iustè, & præ-
ponebas, quod præponendum fuit. Redrin te, quia modò agitur de te ipso.
Certè amasti seruum fidelem. Dominus tuus indignus est, si te habeat seruum
fidelem? & tu seruo tuo fidei, pro magno quid promittebas? vt multum dili-
geres, summum præmium libertatis. Quid magnum promittebas fidei seruo
tuo? libertatem temporalem. Nonne videmus multos seruientes, non egentes;
& liberos mendicantes? en exigebas ab eo fidem, cui promittebas libertatem:
nec ei seruas fidem qui tibi promittit æternitatem?

Longum est per singulos corporis sensus excurrere: sed quod de oculis dixi,
hoc de ceteris intelligite, & præponite delectationi carnis, delectationem men-
tis. Carnem quippe vestram delectant illicitæ voluptates: mentem vestram
delectet inuisibilis, pulchra, casta, sancta, canora, dulcis iustitia, vt non ad eam
timore cogamini. Si enim ad eam timore cogimini, nondum delectat. Peccare
non debes timore pœnæ, sed amore iustitiæ. hinc Apostolus dicit, *Humanum Rom. 6.*
dico propter infirmitatem carnis vestrae. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire
immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: sic nunc exhibete membra vestra seruire ius-
titie in sanctificationem. Quid dixi? Humanum dico: quod potestis portare di-
co. Quando exhibuistis membra vestra iniquitati ad flagitia perpetranda, ti-
more adducti estis, an delectatione inuitati? Quid dicitis? respondete nobis,
quia & qui benè viuitis, malè aliquando fortasse vixistis. Quando peccabatis,
delectabamini in peccatis vestris: timor vos adducebat ad peccandum, an sua-
uitas peccari? respōdebitis, Suauitas. Ad peccatum suauitas adducit, & ad ius-
tiam timor impingit: probate vos: inspicite vós: tollat aurum qui minatur, sua-
uior est iustitia, lucidior est iustitia. Non det aurum qui promittit, præponenda
est auro iustitia. Delectando præponenda est, fulgentior est, lucidior est, suauior
est, dulcior est. Iam ergo si quis se probat, & in hoc certamine superauit, audiuit
Apostolum dicentem: *Humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae. Sine du-*
bio.

bio pepercit infirmitati, & nescio quid gratius, minus idoneis dicere tentauit. Ecce, inquit, hoc dico quod capere potestis. Exhibuistis membra vestra delictis illicitis: peccatorum suauitate ducti estis, ut illa faceretis: ducat vos ad recta facta, suauitas & dulcedo iustitiæ: amate iustitiam, quomodo amastis iniquitatem. Digna est iustitia quæ à vobis impetret, ut exhibeatis illi quod exhibuistis iniquitati: hoc est, humanum dico; hoc est quod infirmitas vestra tolerare adhuc potest. Quid ergo suspendit Apostolus? quid distulit dicere? quid distulit dicam si potero. Appende iustitiam & iniquitatem. Tantumne digna est iustitia, quantum digna fuit iniquitas? sic amanda est ista, quomodo amata est illa? ablit ut sic, sed, & utinam vel sic, ergo plus? plus omnino. In iniquitate securus voluptatem: pro iustitia tolera dolorem. In iniustitia inquam, securus est delectationem, pro iustitia tolera dolorem: hoc est plus. Ecce nescio quis ætatis lubricæ impudicus adolescens, suauitate illiciente iniecit oculos in coniugem alienam, amavit, cupit peruenire: quærit tamen latere. Sic enim amat voluptatem, ut plus timeat dolorem. Quare quærit latere? timet apprehendi, ligari, adduci, includi, produci, torqueri, occidi. Hæc omnia timendo, in illa appetitione suauitatis suæ latebras quærit: aucupatur absentiam mariti, ipsum adiuuorem flagitij sui timeri inuenire; quia conscio, te formidat implicari. Et videmus eum suauitate duci: sed suauitas illa non est tanta, ut vincat etiam timorem & dolorem, timoremque pœnarum. Da mihi pulcrum iustitiæ: da mihi fidei pulcritudinem; procedat in medium, ostendat se oculis cordis, inspiret feruorem amaroribus suis, iam tibi dicitur, Frui me vis? contemne quidquid te aliud delectat, contemne pro me. Ecce contemisti, parum est illi: humanum est hoc, propter infirmitatem carnis vestræ parum est ut contemnas quidquid te delectabat; contemne quidquid te terreat: contemne carceres, contemne vincula, contemne eculeum, contemne tormenta, contemne mortem. Hæc victis, inuenisti: in utroque gradu amatores iustitiæ vos probate.

Inuenimus forsitan aliquos qui præponant iustitiæ delectationem voluptatibus, & delectationi corporis sui: qui autem pro illa pœnas, dolores, mortemque contemnat, puras est aliquis in vobis? saltem cogitemus quod profiteri non audemus. Quid cogitamus? vbi cogitamus? millia Martyrum adiacent oculis nostris, ipsi veri amatores perfectique iustitiæ. De illis dictum est, *Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis, quod probatio fidei vestra patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet.* Quid addi potest, ut opus perfectum habeat? amat, ardet, fernet, calcatur omnia quæ delectant, & tranlit: venit ad aspera, horrenda, truculenta, minantia, calcatur, frangit & tranlit. Ô amare, Ô ire, Ô sibi perire, Ô ad Deum peruenire! Qui animam suam amat, perdet illam; & qui perdidit animam suam propter me, in vitam æternam inueniet illam. Sic armandus est amator iustitiæ, sic armandus est amator inuisibilis pulcritudinis.

Sed

Luc. 2.

Math. 10.

Sed prius fratres mei plangite quod eratis, vt quod nondum estis esse possitis. Hoc quod loquor magnum est; & vnde nobis magnum? summum est, perfectum est, optimum est. Vnde nobis? audite vnde nobis: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec momenti obumbratio. Inde est quod habemus bonum, inde est quod nondum habemus. Non habetis? Petite & accipietis. Si vos, ait Saluator, si vos cum sitis mali, noctis bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester caelestis dabit bona petentibus se? Ista D. Augustinus ingenio non fecundo magis quam facundo, magna exemplorum varietate populariter, quod obscurius videbatur exponens.

Iacob. 1.

Matth. 7.

CAPVT IV.

Gradus & varietates delectationis.

QVos autem initio cœperat, sed deinde dicendi æstu abreptus minus distinguit, delectationis gradus in virtute, tres videtur recensuisse. Primus, quando iustitia, virtus, rectum, perfectior vitæ institutio, Deus, & quodcunque spirituale verumque bonum, sic diligitur, vt præ illo aliud nihil diligas, hoc est vt nihil amoris eius præponas, nihil sit ex cuius cupiditate ad istud relinquendum, aliud verò amplectendum permoueri queas. Qui sic delectatur iustitia, qui arrepto vitæ Religiosa instituto sic delectatur, si diuitia, si honores, si cuiuscunque illi cupiditatis expletio, sed ea conditione proponatur, vt à iustitia, à Religioso instituto desciscat, protinus auersabitur: cur? nisi quia hæc præ istis amantur, retinentur, & præsentia delectant? Est autem hic gradus necessarius, non ad perseverandum in bono tantum, sed ita vt nullus sit verus boni & recti amor, qui verè Virtus dici queat, nisi eiusmodi sit, nec enim virtute præditus, aut Dei amore dici potest, qui non est animo sic affectus, vt nihil quod eis aduersetur, illorum amoris præferre velit.

Secundus gradus est, quando sic aliquo delectamur, vt quasuis alias delectationes licitas ad præstantius illud referre conemur, statuamusque in eis non delectari, nisi istis aliis consentiant; vt si delectationes in Religione licitas, non nisi pro ratione vocationis admittas, si sensuum licitas voluptates ad virtutem referas, temperantiæ, amoris Dei, vocationis explendæ gratia comedas, quiescas, legas, aut aliud quid gratum agas, si denique nihil aggredieris, nisi vt diuinæ te voluntati magis conformes, eique placeas: de quibus antè dixi partim vbi de recta intentione, partim vbi de secundo humilitatis gradu disserui.

Tertius gradus est, quem summæ perfectionis esse merito miratur, vt iustitia, perfectio, virtus, institutum vitæ melioris, bonum spirituale, & Deus ad eò